

Lekmannarevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN
UMEÅ HAMN AB

Grundläggande granskning 2023

1. Inledning och bakgrund

Kommunrevisionen granskar årligen i den omfattning som följer av god revisionsred all verksamhet som bedrivs inom nämndernas verksamhetsområden. De granskar på samma sätt, genom de lekmannarevisorer som utsetts i företag enligt kommunallagens 10 kap. 2–6 §§, även verksamheten i dessa juridiska personer.

Lekmannarevisorn ska, enligt aktiebolagslagens 10 kap. 3 § granska om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Enligt God revisionsred 2022 ska den grundläggande granskningen innehålla:

- Granskning av måluppfyllelse.
- Granskning av styrning och intern kontroll.

Granskningen har sin utgångspunkt i God revisionsred, samt risker som framkommit i lekmannarevisorernas risk- och väsentlighetsanalys 2023.

1.1 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att ge lekmannarevisorn underlag till sin granskningsrapport där denne ska uttala sig om bolagets verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.

Granskningen ska besvara följande revisionsfrågor:

- Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och ev. tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt?
- Har styrelsen säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?
- Har styrelsen en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?
- Är styrelsens beslutsunderlag och protokoll tydliga?

1.2 Avgränsningar

Granskningen avser Umeå Hamn AB och är avgränsad till verksamhetsåret 2023. Granskningen färdigställs och avslutas därmed först efter att styrelse och nämnder behandlat sina årsbokslut/verksamhetsuppföljningar för 2023.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av kommunallagen, aktiebolagslagen (8 kap. 4 och 8 §§), god revisionsred 2022 samt:

1.3.1 Bolagsordning

Bolaget har enligt bolagsordningen som föremål för sin verksamhet att äga hamninfrastruktur och annan samhörande verksamhet. Bolaget är skyldig att utföra de uppdrag som bolaget tilldelas av sin ägare.

1.3.2 *Generella ägardirektiv*

Fullmäktige antog i mars 2021 generella ägardirektiv för styrning av de kommunala bolagen. De generella direktiven innehåller krav och riktlinjer för samtliga hel- eller majoritetsägda bolag i bolagskoncernen och avser bland annat:

- ▶ Efterlevnad av lagar och målstyrning från fullmäktige
- ▶ Innehåll och form för bolagsstyrelsens arbetsordning
- ▶ Innehåll och form för VD-instruktion
- ▶ Uppföljning och rapportering

1.3.3 *Specifika ägardirektiv*

Bolagets grunduppdrag består av att äga fastigheterna i Umeå hamn och tillhandahålla hamninfrastruktur.

Bolagets ekonomiska mål består av att verksamheten ska bedrivas på affärsmässig grund, samt att bolaget ska varje tertiäl rapportera det ekonomiska utfallet och nyckeltal enligt anvisningar.

1.3.4 *Riktlinjer för aktiverande styrning (2021-03-09)*

Enligt riktlinjer för aktiverande styrning ansvarar bolagen för att upprätta den verksamhets- respektive bolagsstyrning de bedömer är nödvändig för att hantera grunduppdrag, tilldelade inriktningsmål och eventuella tilläggsuppdrag.

Vid utformandet av nämnds- och bolagsspecifik verksamhetsstyrning och uppföljning har bolagen krav att följa lagstiftningar och beslut från fullmäktige samt anvisning från kommunstyrelsen.

1.3.5 *Riktlinjer för internkontroll*

Kommunens dokument för riktlinjer för intern kontroll som antogs i september 2011, specificerar att kommunens samtliga verksamhetsområden ska tillämpa dessa riktlinjer. I dokumentet framgår att följande moment ska tillämpas av verksamheterna:

Riskanalys

En riskanalys ska göras i syfte att identifiera omständigheter som utgör risk att verksamheterna inte bedrivs enligt lagar och regler samt verksamhetens krav.

Kontrollåtgärder

Vid behov ska åtgärder tas utifrån resultatet av riskanalysen som förhindrar att verksamhetens krav inte uppfylls.

Uppföljning

Verksamheterna ska systematiskt och regelbundet följa upp, bedöma och avrapportera den interna kontrollen.

Dokumentation

Riskanalysen, kontrollåtgärder samt uppföljningen och bedömningen ska dokumenteras.

Rapportering

I samband med inrapportering av bokslut ska nämnderna/styrelserna rapportera till kommunfullmäktige huruvida deras internkontroll har varit tillräcklig.

1.4 Genomförande

Granskningen har genomförts genom löpande insamling av fakta och iakttagelser (tex via styrelsens protokoll och tillhörande underlag såsom mål- och budgetdokument, ekonomi- och verksamhetsrapporter, delårsrapporter, bokslut). Dialoger har genomförts med VD och styrelsens presidium två gånger under året. Avstämningar har genomförts med bolagets auktoriserade revisor.

2. Resultat av granskningen

2.1 Styrning och uppföljning av verksamhet

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende verksamhetsstyrning och uppföljning under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Fastställt en affärsplan som baseras på bolagsordning och ägardirektiv	✓	2022-11-18 § 5:1 Beslut om affärsplan.
Följt upp verksamhet och måluppfyllelse i en årsrapport	✓	2024-02-21 § 21
Uppnår grunduppdrag enligt ägardirektivet	—	Bolaget uppfyller ett mål och uppfyller delvis ett mål. Bolagets tilldelade uppdrag från fullmäktige är delvis genomfört.
Bedömning av grunduppdrag, inriktningsmål och ev. tilläggsuppdrag kan styrkas med relevanta underlag	—	Motivering till målens uppfyllnad framgår i uppföljningen. Grunduppdraget följs inte explicit upp.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på avvikelse från grunduppdrag, inriktningsmål och ev. tilläggsuppdrag	✓	Styrelsen rapporterar att fullmäktiges uppdrag avseende utbyggnad av hamnen beräknas vara färdigt 2029. Målet som delvis uppfylls handlar om att bolagets verksamhet ska utgå från ett miljömässigt förhållningssätt. Motiveringen till uppfyllnad anges bero på att bolaget projekterar, bygger och investerar för att bli klimatneutrala 2035.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.1.1 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen har säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt. Bedömningen baseras på att styrelsen har antagit en verksamhetsplan och följt upp den. Bedömningen baseras på att styrelsen delvis uppnår god måluppfyllelse varav tilläggsuppdraget från fullmäktige är delvis genomfört. Enligt vår bedömning bör styrelsens bedömning av om bolaget uppfyllt sitt grunduppdrag och ändamål tydliggöras.

2.2 Styrning och uppföljning av ekonomi

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende ekonomistyrning och uppföljning under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Upprättat en budget för innevarande år inom tilldelad ram	✓	2022-11-18 § 4:1
Följt upp ekonomin i tertialrapporter	✓	2023-05-31 § 4, tertial 1 2023-09-27 § 4, tertial 2
Följt upp ekonomin i en årsrapport	✓	2024-02-21 § 4
När måluppfyllelse avseende ekonomi (inkl. budget)	—	Bolaget redovisar ett resultat efter finansiella poster på -34,4 mnkr, varav 12,4 mnkr är hänförligt till Kvarkenhamnar. Ägaren täcker underskottet. Se mer i 2.2.1.
Vidtagit åtgärder vid indikationer på bristande måluppfyllelse avseende ekonomi	ET	Vi kan via protokoll inte se att styrelsen har vidtagit åtgärder för att nå en ekonomi i balans. Se dock mer i 2.2.1.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.2.1 Övriga iakttagelser

I bolagets ägardirektiv finns två ekonomiska mål:

- Bolagets verksamhet ska drivas på affärsmässig grund. Givet de stora investeringar som görs i bolaget ska detta ses utifrån ett längre tidsperspektiv.
- Bolaget skall vid utgången av varje tertial rapportera ekonomiskt utfall och nyckeltal enligt anvisningar och tidplan som fastställs av moderbolaget.

Det andra målet är uppfyllt. Vad som avses med målet om affärsmässig grund för Umeå Hamn är inte fastställt/explicit tydliggjort, vilket innebär att behovet av åtgärder inte går att bedöma. Bolaget bedömer att målet är uppfyllt med motiveringen att investeringar i hamnen bör ses i 30–100 års perspektiv.

2.2.2 Bedömning

Vi bedömer att styrelsen har säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat. Bedömningen baseras på att styrelsen har antagit en budget och följt upp den via tertialrapporter samt årsredovisningen och har uppnått målet om att varje tertial rapportera ekonomiskt utfall och nyckeltal. Vad gäller frågan om bolaget har drivits på affärsmässig grund kan vi inte bedöma måluppfyllelsen, även om vi konstaterar att bolaget redovisar ett resultat efter finansiella poster på -35 miljoner kronor. Varken ägaren eller bolaget har explicit tydliggjort vad som avses med detta.

2.3 Intern kontroll

Nedan redogörs för iakttagelser och bedömningar avseende intern kontroll under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Genomfört en riskanalys	✓	Internkontrollplanen innehåller en riskanalys.
Beslutat om kontrollmoment utifrån identifierade risker	✓	2022-11-18 § 5:2 Beslut av internkontrollplan 2023
Följt upp resultatet av genomförda kontrollmoment	✓	2024-02-21 § 7
Vidtagit åtgärder vid identifierade brister	✓	Uppföljningen av planen visar vilka åtgärder som vidtagits.

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

2.3.1 Bedömning

Vi bedömer att styrelsens arbete med sin interna kontroll har bedrivits på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt. Bedömningen baseras på att styrelsen har antagit en internkontrollplan och följt upp den. Bedömningen baseras även på att uppföljningen visar vilka åtgärder som har vidtagits vid identifierade brister.

2.4 Beslutsunderlag och protokoll

Nedan redogörs för de förtroendevalda revisorernas iakttagelser och bedömningar avseende bolagets beslutsunderlag och protokoll under 2023.

Kontrollpunkt	Iakttagelse	Kommentar/hänvisning till protokoll
Styrelsens beslutsunderlag och protokoll är tydliga	✓	Protokoll och beslutsunderlag är tydliga

✓ = ingen eller oväsentlig avvikelse, — = viss avvikelse, ✗ = väsentlig avvikelse, ET = Ej tillämplig

3. Sammanfattade bedömning

Utifrån vår översiktliga granskning är vår sammanfattande bedömning att styrelse och VD har säkerställt en tillräcklig styrning och uppföljning av verksamhet och ekonomi. Vidare bedömer vi att styrelse och VD har säkerställt en tillräcklig intern kontroll. Vi grundar vår bedömning på följande:

Revisionsfråga	Bedömning	Motivering
Har styrelsen säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och ev. tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt?	Ja	Vi bedömer att styrelsen har säkerställt att verksamheten bedrivs i enlighet med de ägardirektiv, riktlinjer, mål och tilläggsuppdrag som fullmäktige fastställt. Bedömningen baseras på att styrelsen har styrt verksamheten utifrån fastställda principer.
Har styrelsen säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat?	Ja	Vi bedömer att styrelsen har säkerställt en tillräcklig styrning, uppföljning och rapportering avseende verksamhetens ekonomi och resultat. Bedömningen baseras på att styrelsen har antagit en budget och följt upp den via tertialrapporter samt årsredovisningen och har uppnått målet om att varje tertial rapportera ekonomiskt utfall och nyckeltal. Vad gäller frågan om bolaget har drivits på affärsmässig grund kan vi inte bedöma måluppfyllelsen. Varken ägaren eller bolaget har explicit tydliggjort vad som avses med detta. Vi konstaterar att bolaget redovisar ett resultat efter finansiella poster på -35 miljoner kronor.
Har styrelsen en struktur för arbetet med sin interna kontroll som gör att det finns förutsättningar att bedriva den på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt?	Ja	Vi bedömer att styrelsens arbete med sin interna kontroll har bedrivits på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt. Bedömningen baseras på att styrelsen har antagit en internkontrollplan och följt upp den. Bedömningen baseras även på att uppföljningen visar vilka åtgärder som har vidtagits vid identifierade brister.
Är styrelsens beslutsunderlag och protokoll tydliga och ändamålsenliga?	Ja	Protokollsgranskning visar att protokollen och beslutsunderlag är tydliga.

Umeå 2024

Max Stenman, EY